

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 1 lutego 2023 r.

Poz. 883

UCHWAŁA NR LXXII.446.23 RADY MIASTA LIMANOWA

z dnia 27 stycznia 2023 roku

w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 40), art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.), **uchwała się co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Limanowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2023 r.

Przewodnicząca Rady Miasta Limanowa

mgr Jolanta Juskiewicz

Załącznik do uchwały Nr LXXII.446.23

Rady Miasta Limanowa

z dnia 27 stycznia 2023 r.

MIEJSKI PROGRAM WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2023-2025

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Akty prawne	6
3. Diagnoza.....	8
3.1. Demografia.....	8
3.2. Problem bezrobocia	10
3.3. Wsparcie rodziny w systemie pomocy społecznej – charakterystyka wybranych obszarów	13
3.4. Przemoc w rodzinie	15
3.5. Uzależnienia w rodzinie	17
3.6. Problemy występujące w rodzinach objętych pomocą asystenta	25
3.7. Nadzór kuratorski	28
3.8. Placówki Wsparcia Dziennego29	
4. Adresaci Miejskiego Programu Wspierania Rodziny	33
5. Realizatorzy Miejskiego Programu Wspierania Rodziny	33
6. Cele Miejskiego Programu Wspierania Rodziny	33
7. Wskaźniki ewaluacji Miejskiego Programu Wspierania Rodziny	37
8. Sposób kontroli realizacji Miejskiego Programu Pomocy Rodzinie	37
9. Źródła finansowania Miejskiego Programu Pomocy Rodzinie.....	37

1. Wprowadzenie

Rodzina jest podstawową komórką społeczną. Jest także pierwszym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym w życiu każdego dziecka. Pragnienie posiadania rodziny jest czymś uniwersalnym. W rodzinie zaspakajane są wielorakie potrzeby wszystkich jej członków. Jej struktura, funkcje i zadania ulegają metamorfozie, tak jak i nasza rzeczywistość. Ochrona prawna rodziny jest jedną z podstawowych zasad określonych w Konstytucji, a rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Zapewnienie dziecku odpowiednich warunków do rozwoju sprzyja wychowaniu nowego pokolenia, które będzie miało poczucie własnej wartości, aspiracje, empatię, jak również będzie w przyszłości podstawą prawidłowo funkcjonującej komórki społecznej, dlatego jeśli w rodzinie pojawiają się dysfunkcje lub innego rodzaju zagrożenia dezorganizujące rodzinę, instytucje i służby ustawowo zobligowane do wspierania rodziny podejmują określone działania celem przywrócenia prawidłowego jej funkcjonowania. Obowiązek wspierania rodziny spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego, które realizują go we współpracy ze środowiskami lokalnymi, sądami, policją, instytucjami oświatowymi i leczniczymi, kościołami, organizacjami społecznymi, itp. Podejmowane działania mogą być skuteczne jedynie przy założeniu interdyscyplinarnej współpracy wszystkich instytucji zaangażowanych w działania na rzecz dziecka i rodziny.

Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
- terapii i mediacji,
- usług opiekuńczych i specjalistycznych dla rodzin z dziećmi,
- pomocy prawnej,
- organizowania grup wsparcia lub grup samopomocowych,

- koordynacja działań w zakresie wsparcia udzielanego kobietom w ciąży i rodzinom, w których ma się urodzić lub urodziło się dziecko z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka może odbywać się w formie:

1. Pomocy asystenta rodziny, który zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wspiera rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej. Asystent rodziny poprzez edukację i trening w zakresie obowiązujących norm współżycia społecznego propaguje wzorce prawidłowego funkcjonowania społecznego. Jego rolą jest doprowadzenie do osiągnięcia podstawowej stabilizacji życiowej i nie dopuszczenie do sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W sytuacji, gdy dziecko znajduje się poza rodziną biologiczną, rolą asystenta jest działanie mające na celu doprowadzenie do jak najszybszego powrotu dziecka do środowiska rodzinnego. Asystent wspiera rodzinę poprzez:
 - konsultacje i działania o charakterze edukacyjnym w zakresie prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi (organizowanie czasu wolnego dzieciom, budowanie prawidłowych więzi między członkami rodziny, rozwijanie umiejętności wychowawczych),
 - dbanie o zdrowie (higiena, pielęgnacja, prawidłowe żywienie),
 - gospodarowanie budżetem domowym (planowanie i monitorowanie wydatków),
 - wykonywanie prac na rzecz domu oraz ich podziału na członków rodziny,
 - pomaganie w załatwianiu spraw urzędowych,
 - pomaganie w znalezieniu pracy,
 - kontakt ze służbą zdrowia,
 - usamodzielnianie się poprzez uzupełnianie wykształcenia i podjęcie pracy,
 - dbałość o edukację i rozwój dzieci.

2. Rodziny wspierającej, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- opiece i wychowaniu dziecka/dzieci,
- prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- kształtowaniu wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Zadaniem rodziny wspierającej nie jest wyręczanie, lecz aktywna pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji w rodzinach tego wymagających.

Rodzina wspierająca pomaga przede wszystkim na podstawie własnych, posiadanych zasobów i umiejętności, wiedzy z zakresu funkcjonowania rodziny i prawidłowego wychowywania dzieci. Wsparcie może obejmować:

- organizowanie czasu wolnego dzieciom z rodzin wspieranych,
- wypracowanie nawyku wspólnego spędzania czasu przez członków rodziny,
- pomoc dzieciom w nauce,
- udzielanie wskazówek w takich kwestiach jak: gotowanie, sprząatanie, utrzymywanie higieny osobistej, racjonalne gospodarowanie budżetem domowym,
- utrzymywanie stałego kontaktu z rodziną wspieraną i ośrodkiem pomocy społecznej.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka (sąsiedzi, dziadkowie, krewni, znajomi), które:

- nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo,
- nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, władza rodzicielska nie została im ograniczona, zawieszona,
- wypełniają obowiązek alimentacyjny,
- nie mają ograniczonych zdolności do czynności prawnych.

3. Placówki wsparcia dziennego np. świetlice, koła zainteresowań, ogniska wychowawcze, zajęcia terapeutyczne.

Problemy występujące w rodzinach są najczęściej problemami złożonymi, wymagającymi działania na różnych płaszczyznach życia

społecznego i przeważnie stanowią dla nich barierę nie do pokonania. Są to trudności wynikające z czynników zewnętrznych (takich jak: problemy ekonomiczne wynikające z bezrobocia, niskich dochodów, kosztów utrzymania, kształcenia, choroby itp.) jak również czynników wynikających z cech osobowościowych członków rodzin, przyjętego stylu życia, czy wartości kultywowanych wielopokoleniowo. Są to zachowania o charakterze nieprzystosowania społecznego, nałogi, przemoc, brak odpowiedzialności, zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo – wychowawczych, a także brak respektowania norm moralnych i społecznych.

Rodziny dysfunkcyjne, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie z problemami, winny być objęte działaniami instytucji i służb zobligowanymi do pomocy i wsparcia rodziny. Działania te, to w pierwszej kolejności diagnoza jakości funkcjonowania rodziny oraz jej potencjału i występujących zagrożeń. W następnym etapie ustalenie kierunków pracy z rodziną, tj. rozwoju jej mocnych stron, wykorzystania szans i zminimalizowaniu zagrożeń. Efektem pracy z rodziną, przy pełnym jej zaangażowaniu i za jej zgodą winno być osiągnięcie stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Działania te podejmowane są dla dobra dzieci, dobra rodziny, w przekonaniu, że ich skuteczność może być osiągnięta tylko przy współpracy wszystkich osób, instytucji, organizacji i służb zaangażowanych w proces wsparcia dla rodziny.

2. Akty prawne

„Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025” jest realizacją obowiązku nałożonego na samorząd gminny ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakazuje samorządowi podejmowanie działań wspierających wobec rodzin, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są kodeksy: rodzinny i opiekuńczy, karny, cywilny, pracy oraz ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe, takie jak: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Europejska Karta Społeczna, Konwencja o Prawach Dziecka.

Ponadto realizacja polityki wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej opiera się między innymi na poniższych aktach prawnych:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2021 poz. 2268 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2022 poz. 447 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2020 poz. 2050 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2020 poz. 1329),
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2022 poz. 615 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2022 poz. 1205 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. 2022 poz. 1577 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz. U. 2022 poz. 2230),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2022 poz. 690 z późn. zm.).

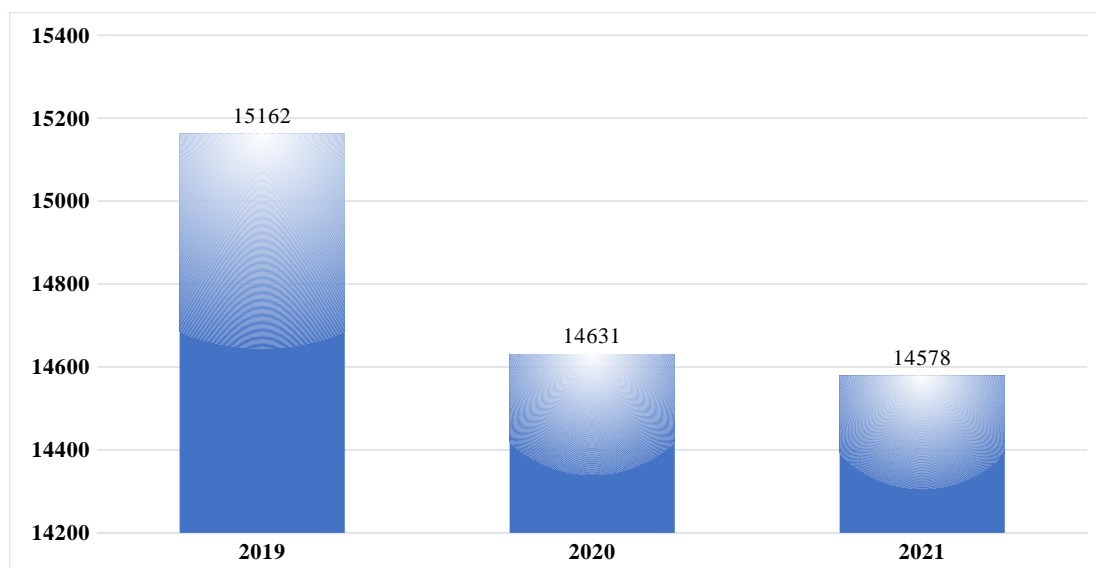
3. Diagnoza

Miasto Limanowa położone jest w Beskidzie Wyspowym (pasmo Łososińskie), w wąskiej kotlinie górskiej otoczonej ze wszystkich stron malowniczymi szczytami, stanowi centrum administracyjne powiatu limanowskiego. Z tego względu na terenie Limanowej swoje siedziby posiadają instytucje, służby i organizacje (np. Starostwo Powiatowe, Sąd Rejonowy, Komenda Powiatowa Policji itp.). Tutaj również funkcjonują liczne szkoły średnie, filia uczelni wyższej, instytucje kultury i placówki służby zdrowia. W Limanowej funkcjonuje kilka zakładów przemysłowych (np. Koral, Limatherm, Emiter, Goldrop), występują także małe podmioty gospodarcze. Liczba mieszkańców miasta Limanowa wynosiła wg stanu na 31 grudnia 2021 r. 14 578 osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy (wg danych GUS).

3.1. Demografia

W latach 2019 – 2021 corocznie maleje liczba mieszkańców Miasta Limanowa co przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 1. Liczba mieszkańców Miasta Limanowa w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

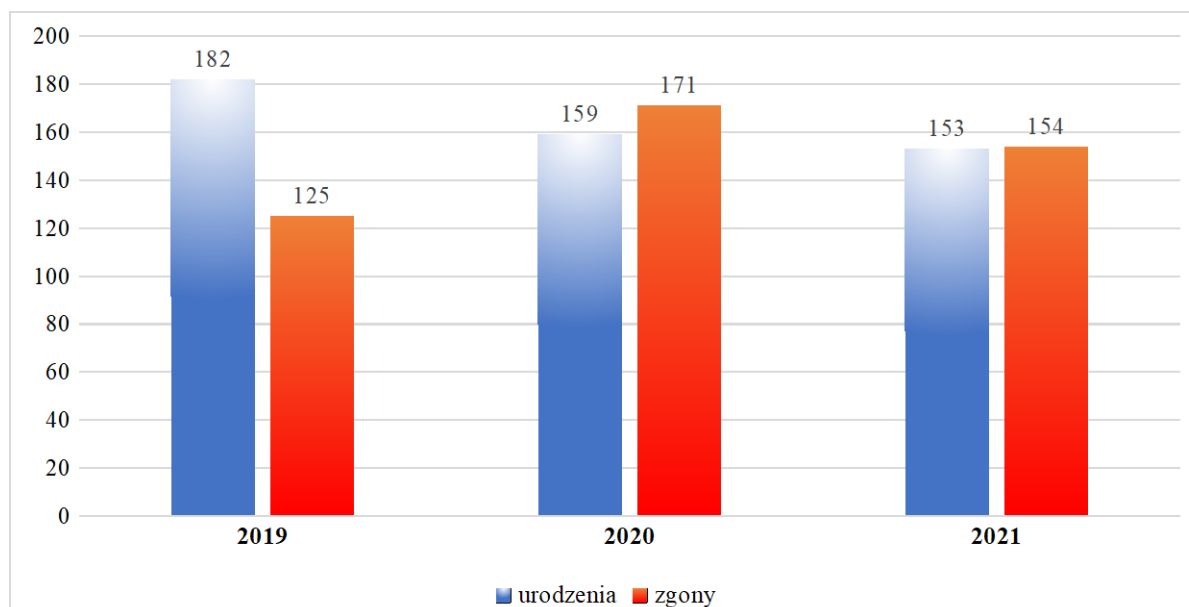
Tabela 1. Ludność Miasta Limanowa w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym w latach 2019-2021

Wiek	2019	2020	2021
przedprodukcyjnym	2745	2631	2642
produkcyjnym	9336	8859	8746
poprodukcyjnym	3081	3141	3190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

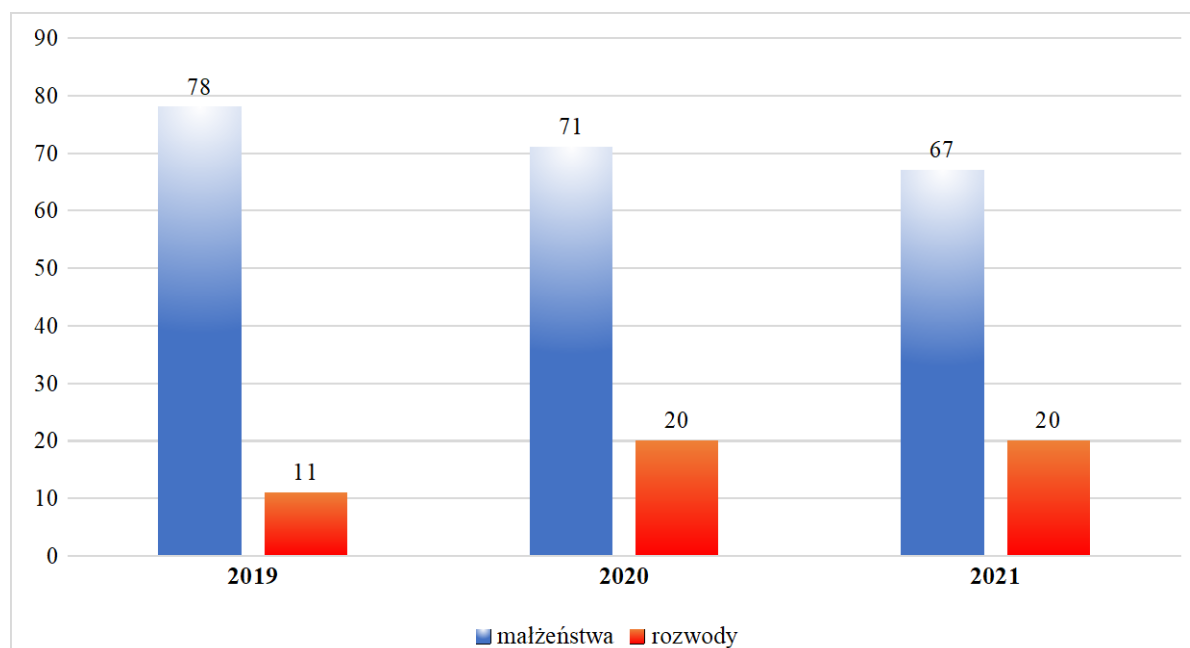
Jak wynika z tabeli 1, co roku maleje liczba ludności Miasta w wieku produkcyjnym, tj. 15-59 lat oraz wzrasta liczba ludności w wieku poprodukcyjnym co oznacza, że społeczeństwo Miasta starzeje się. W latach 2020-2021 zauważyć można również ujemny przyrost naturalny co przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 2. Charakterystyka urodzeń i zgonów na terenie Miasta Limanowa w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Limanowa.

W spostrzeżeniach zarówno pracowników socjalnych, jak i innych specjalistów działających na rzecz rodziny i dziecka, zauważalne jest pogłębianie się zaburzeń funkcjonowania wielu rodzin. Dotyczy to m.in. kryzysu struktury rodziny przejawiającego się w rosnącej liczbie rozwodów (wykres 3).

Wykres nr 3. Ilość zawieranych małżeństw oraz rozwodów na terenie Miasta Limanowa w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Limanowa.

W powyższym wykresie w latach 2019-2021 zauważalna jest różnica w ilości zawieranych małżeństw oraz ilości rozwodów. W 2021 ilość zawieranych małżeństw spadła w stosunku do lat poprzednich, natomiast liczba rozwodów pozostała na tym samym poziomie co w roku 2020.

3.2. Problem bezrobocia

Problem bezrobocia dotyka nie tylko samego bezrobotnego, ale i całą jego rodzinę. Bezrobocie stanowi podłoże do powstawania innych problemów w rodzinach, które są nim dotknięte. Pierwszym i najbardziej widocznym skutkiem jest obniżenie standardu materialnego rodziny. Bardzo często dochodzi do izolacji społecznej całej rodziny w tym również dzieci, które czują się gorsze i gorzej postrzegane w środowisku. Nierzadko osoby bezrobotne, a zwłaszcza długotrwale bezrobotne popadają w depresję i nałogi. Stres i utrata stabilizacji, brak poczucia bezpieczeństwa powodują często niemożność podejmowania racjonalnych decyzji. Rodziny niewydolne ekonomicznie i emocjonalnie objęte są pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej.

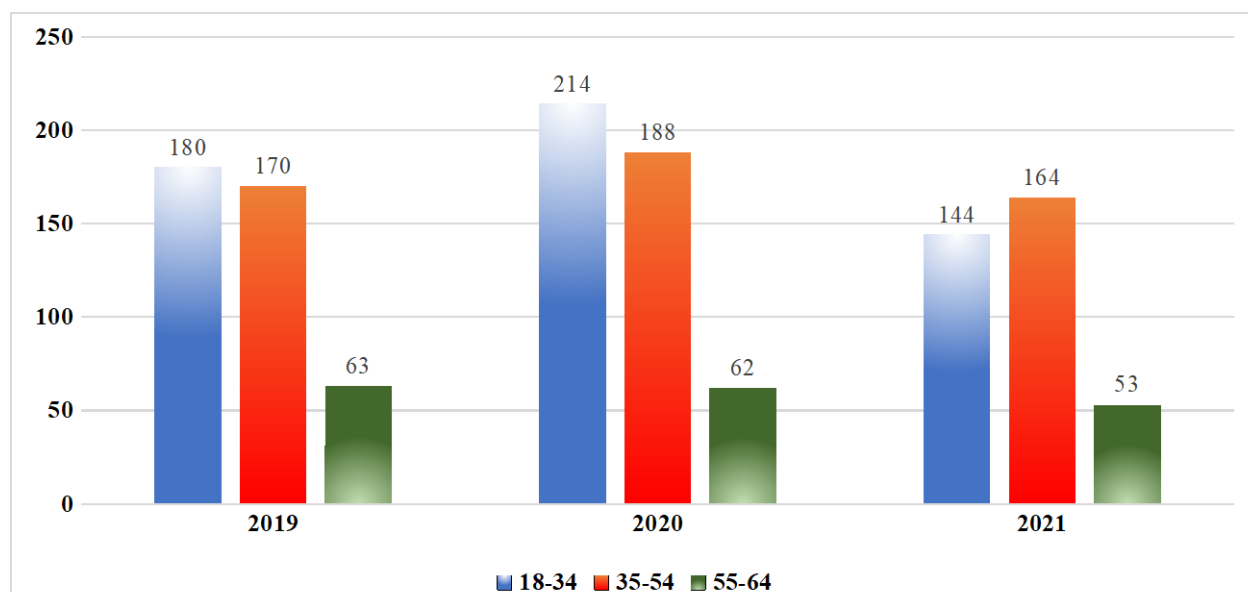
Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych z terenu Miasta Limanowa w 2019-2021

Liczba osób	2019	2020	2021
Liczba osób bezrobotnych, w tym:	413	464	361
osoby długotrwale bezrobotne	161	189	149

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wynika z tabeli 2 w 2021 roku zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych oraz długotrwale bezrobotnych w stosunku do lat poprzednich.

Wykres nr 4 przedstawia charakterystykę osób bezrobotnych zamieszkujących na terenie Miasta Limanowa. W ogólnej liczbie osób bezrobotnych zamieszkujących w Limanowej, najliczniejszą grupę w 2019 r. i 2020 r. stanowiły osoby w przedziale wiekowym 18-34, zaś w 2021 r. osoby w wieku – 35-54. Najmniej liczną kategorię osób bezrobotnych w latach 2019-2021 stanowiły osoby w przedziale 55-64.

Wykres nr 4. Charakterystyka osób bezrobotnych z Miasta Limanowa ze względu na wiek w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Pracy.

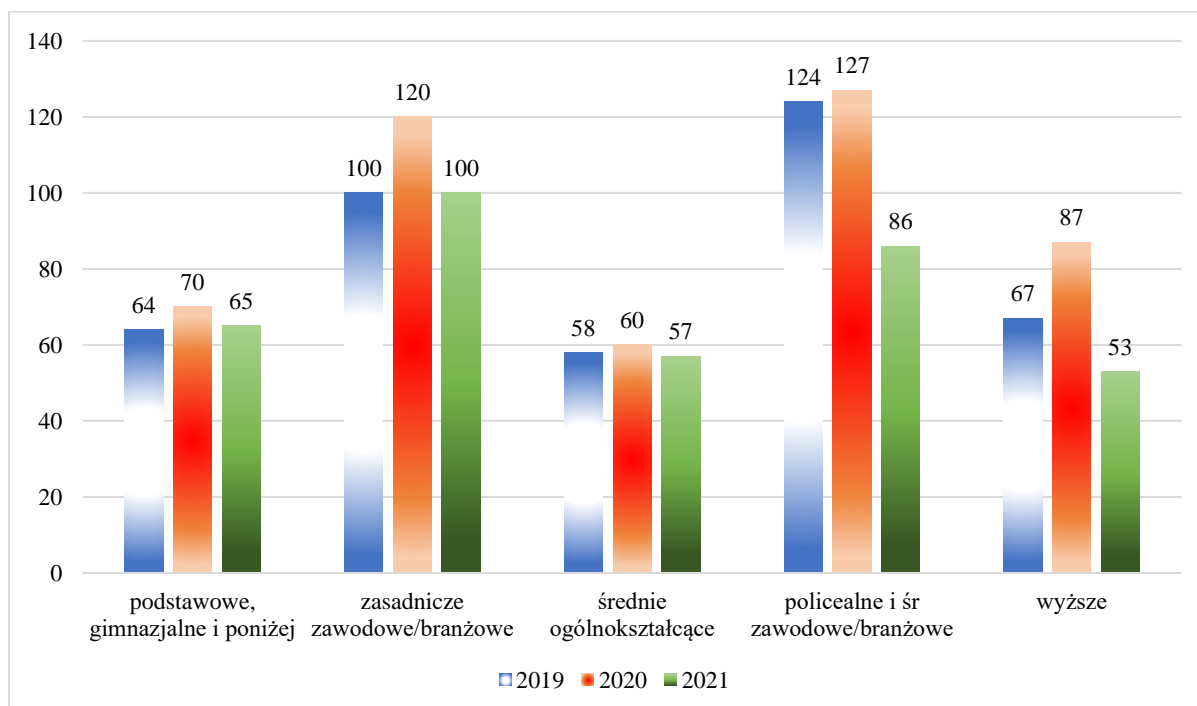
Wykres nr 4 przedstawia charakterystykę osób bezrobotnych zamieszkujących na terenie Gminy Miasto Limanowa. W ogólnej liczbie osób bezrobotnych zamieszkujących w Limanowej, najliczniejszą grupę w 2019 r. i 2020 r. stanowiły osoby w przedziale wiekowym 18-34, zaś w 2021 r. osoby w wieku – 35-54. Najmniej liczną kategorię osób bezrobotnych w latach 2019-2021 stanowiły osoby w przedziale 55-64.

Warto zauważyć, że w 2019 r. kobiety w wieku 18-34 stanowiły 57,7% ogółu osób bezrobotnych, w 2020 – 44,86%, a w 2021 – 56,25%. W przedziale wiekowym 35-54 kobiety stanowiły w 2019 – 58,24% ogółu osób bezrobotnych, 2020 – 54,26%, zaś 2021 roku - 55,48%.

W przedziale wiekowym 55-64 lata w 2019 roku kobiety stanowiły 33,33% ogółu osób bezrobotnych, w 2020 - 27,42%, a w 2021 - 39,62% (dane PUP Limanowa).

Na wykresie nr 5 przedstawiono osoby bezrobotne z terenu Miasta Limanowa ze względu na wykształcenie.

Wykres nr 5. Liczba osób bezrobotnych z Miasta Limanowa ze względu na wykształcenie w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Pracy.

Z powyższego wykresu wynika że w latach 2019-2020 najwięcej osób bezrobotnych posiadało wykształcenie policealne i średnie/zawodowe/branżowe natomiast w 2021 r. zasadnicze zawodowe/branżowe.

3.3. Wsparcie rodziny w systemie pomocy społecznej – charakterystyka wybranych obszarów

Rodzina to podstawowa komórka społeczna wchodząca w skład organizmu jakim jest społeczeństwo. To również najstarsza i najbardziej powszechna forma życia społecznego. Zdrowie społeczeństwa uzależnione jest w dużej mierze od prawidłowo rozwijających się i funkcjonujących rodzin, które w sposób świadomy i nieświadomy wpływają na wychowanie przyszłego pokolenia, przekazania tradycji, systemu wartości, jego aktywność i postępowanie na całe życie. Każde dziecko, aby prawidłowo się rozwijać pod względem biologicznym i emocjonalnym potrzebuje wychowania w rodzinie, w której panuje dobra atmosfera, harmonia, miłość i zrozumienie. W rodzinie dokonuje się bowiem najważniejsza część procesu wychowawczego. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy występują prawidłowe relacje między wszystkimi członkami rodziny.

Zaburzone więzi rodzinne wpływają destrukcyjnie na funkcjonowanie człowieka, stanowią podstawowe źródło jego deficytów. W przypadku wystąpienia jakiegokolwiek dysfunkcyjności rodziny Państwo ma obowiązek zapewnić dziecku specjalną ochronę i pomoc w przezwyciężeniu zaistniałej sytuacji. Wszelkie działania podejmowane na rzecz dobra dziecka i jego rodziny powinny być ze sobą spójne i uwzględniać prawo do zachowania własnej tożsamości.

Praca z rodziną dysfunkcyjną jest pracą trudną, wymagającą czasu, cierpliwości i poświęcenia. Osiągnięcie efektów pracy w takiej rodzinie polega na zmianie jej systemu wartości, nawiązania właściwych relacji, zmianę nawyków i przekonań, czerpanych często z wzorów swoich rodziców, dziadków czy też najbliższego otoczenia. Najczęściej są to działania nieświadome i nie wynikające ze złej woli lecz

przyniesione przez osobę z rodziny, z której dana osoba pochodzi. Nie nauczono jej w rodzinie biologicznej wyrażać uczuć, radości, okazywania sobie szacunku, zrozumienia i miłości. Brak takich umiejętności wpływa na kształtowanie się nieprawidłowych relacji w rodzinie oraz nieprawidłowe jej funkcjonowanie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej wspiera rodziny nie tylko poprzez udzielanie pomocy finansowej, ale również poprzez prowadzoną pracę socjalną, której efektem powinno być odzyskanie stabilizacji życiowej rodziny i przywrócenia jej właściwego funkcjonowania, w szczególności pełnienia właściwych postaw rodzicielskich, opiekuńczych i wychowawczych.

W tabeli nr 3 wykazano rodziny korzystające z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Limanowej z uwzględnieniem powodów jej przyznania w latach 2019-2021.

Tabela 3. Rodziny korzystające z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Limanowej z uwzględnieniem powodów jej przyznania w latach 2019-2021

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin w latach		
	2019	2020	2021
Ubóstwo	176	168	158
Sieroctwo	1	0	0
Bezdomność	3	5	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	45	44
w tym: wielodzietność	29	39	36
Bezrobocie	172	167	141
Niepełnosprawność	169	151	142
Długotrwała lub ciężka choroba	254	232	232
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	15	12	9
w tym:			
rodziny niepełne	9	7	5
rodziny wielodzietne	2	2	1
Przemoc w rodzinie	5	4	2
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
Alkoholizm	23	17	19
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	5	1
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	2	1
Sytuacja kryzysowa	1	1	1
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS Limanowa.

Z powyższego zestawienia wynika, że w Mieście Limanowa pomoc udzielana jest najczęściej w związku z występowaniem w rodzinie długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności oraz bezrobocia.

3.4. Przemoc w rodzinie

Skala zjawiska przemocy w rodzinach jest niełatwa do oszacowania. Dane jakie posiada Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej dotyczą przemocy ujawnionej czyli, sytuacji, gdy eskalacja zjawiska

w rodzinie jest tak duża, że jej członkowie zgłaszają problem, reagują na nią osoby z najbliższego otoczenia lub interweniuje służby, które wdrażają procedurę „Niebieskiej Karty”.

Skalę zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Miasta Limanowa w latach 2019-2021 obrazuje tabela nr 4.

Tabela 4. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Mieście Limanowa w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba rodzin, w których występuje problem przemocy w rodzinie	41	38	42
Ogółem osoby dotknięte przemocą w rodzinie	96	64	66
Liczba dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie	55	31	25
Liczba kobiet dotkniętych przemocą w rodzinie	36	27	35
Liczba mężczyzn dotkniętych przemocą w rodzinie	5	6	6
Liczba osób powyżej 65 roku życia dotkniętych przemocą w rodzinie	9	15	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań dot. przemocy za lata 2019-2022.

Jak wynika z powyższej tabeli w roku 2020 odnotowano spadek liczby rodzin dotkniętych przemocą w stosunku do roku 2019, natomiast w 2021 nastąpił wzrost liczby ujawnionych przypadków występowania przemocy w rodzinie w odniesieniu do roku 2020.

W latach 2019-2021 zauważyć można spadek ujawnionych przypadków krzywdzenia dzieci. W roku 2019 osoby najsłabsze i najbardziej zależne, czyli małoletnie dzieci dotknięte występowaniem przemocy w rodzinie stanowiły około 57 % osób dotkniętych przemocą, w roku 2020 stanowiły one 48%, a w roku 2021 – 38%.

Atmosfera domowa ma największy wpływ na to, jak szczęśliwe, spokojne i odporne psychicznie jest dziecko, jak odnosi się ono do dorosłych, do rówieśników, jak ocenia siebie i swoje zdolności, czy okazuje swoje uczucia, czy raczej jest zamknięte w sobie, jak reaguje na nowe sytuacje. Rodzice preferując właściwe postawy wobec dziecka, otaczają je troskliwą opieką, dostrzegają i zaspokajają jego potrzeby, co powoduje, że dziecko jest ufne wobec nich, zwraca się do nich po rady

i pomoc, jest zdolne do współdziałania z rówieśnikami oraz podejmowania zobowiązań.

Ważne jest zatem, rozwijanie systemu wspierania rodziny, zapewniającego rodzinom przeżywającym trudności możliwość uzyskania specjalistycznej pomocy oraz podejmowanie działań prewencyjnych, profilaktycznych i edukacyjnych mających na celu zwiększenie kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców, u których występuje problem z należytą realizacją tych funkcji.

3.5. Uzależnienia w rodzinie

Z danych otrzymanych z Miejskiej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Limanowej wynika, iż z roku na rok nieznacznie spada liczba wniosków o leczenie odwykowe, co przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Liczba złożonych wniosków dot. leczenia odwykowego z terenu Miasta Limanowa w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba złożonych wniosków o leczenie odwykowe	19	10	11
Liczba wniosków o przymusowe leczenie odwykowe skierowane do sądu	3	2	1
Liczba wniosków dotyczących leczenia odwykowego kobiet	2	3	0
Liczba wniosków dotyczących leczenia odwykowego mężczyzn	9	8	6
Liczba wniosków o leczenie odwykowe złożone przez instytucje	11	7	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MKRPA.

Działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z sytuacją związaną z pandemią Covid-19 i wprowadzonymi okresowo obostrzeniami w roku 2020 i 2021 została ograniczona do pracy zdalnej. Tradycyjne formy pracy w kontakcie

bezpośrednim uległy przymusowemu ograniczeniu na rzecz kontaktów odbywających się z wykorzystaniem środków porozumiewania się na odległość.

Rodziny dotknięte problemem alkoholowym oraz przemocą domową winny zostać objęte kompleksową pomocą i wsparciem specjalistycznym, a w szczególności pomocą psychologiczną, prawną. Wiele z tych rodzin winno poddanych być terapii indywidualnej i rodzinnej, bowiem długotrwała przemoc pozostawia piętno na całe życie jak również działa destrukcyjnie na życie rodziny. Zjawisko uzależniania ma niekorzystny wpływ na rozwój i funkcjonowanie dzieci w tych rodzinach, a w skrajnych przypadkach kończy się na umieszczeniu ich w pieczy zastępczej.

Wyróżnia się następujące rodzaje rodzin zastępczych:

- spokrewniona – tworzą ją małżonkowie lub osoba samotna niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka,
- niezawodowa – może ją stworzyć zarówno rodzina dziecka niebędąca wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, jak i osoby niespokrewnione z dzieckiem,
- zawodowa – to taka rodzina zastępcza, z którą starosta zawiera umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej; tworzą ją małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, wśród których wyróżnia się:
 - rodzinę zastępczą zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego – gdzie umieszcza się dziecko do czasu unormowania jego sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 m-cy (w szczególnie uzasadnionych przypadkach do 8 m-cy),
 - rodzinę zastępczą zawodową specjalistyczną – jest przeznaczona dla dzieci wymagających dodatkowej opieki czy pielęgnacji. Trafiają tu dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności lub dzieci z problemami rozwojowymi, zdrowotnymi, z dysfunkcjami, niedostosowane społecznie, jak również małoletnie matki ze swoimi dziećmi.

- rodzinny dom dziecka – to miejsce, w którym może przebywać nie więcej niż ośmioro dzieci. Z osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka starosta zawiera umowę o świadczenie usług, z tytułu której przysługuje stałe wynagrodzenie miesięczne. Czas trwania takiej umowy to minimum 5 lat.

W tabeli nr 6 przedstawiono liczbę dzieci z terenu miasta Limanowa umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2019-2021.

Tabela 6. Liczba dzieci z terenu Miasta Limanowa umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
W rodzinach zastępczych spokrewnionych	8	5	7
W rodzinach zastępczych niezawodowych	7	9	8
W rodzinach zastępczych zawodowych	2	2	2
W rodzinach zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	1	1	1
W rodzinach zastępczych pełniących funkcję specjalistyczną	0	0	0
W rodzinnych domach dziecka	1	2	3
Razem	19	19	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

W 2019 r. jeden małoletni liczony jest podwójnie, gdyż w ciągu roku przeszedł z rodziny zastępczej spokrewnionej do rodzinnego domu dziecka.

W 2020 r. jeden małoletni liczony jest podwójnie, gdyż w ciągu roku przeszedł z rodziny zastępczej niezawodowej do rodzinnego domu dziecka.

W 2021 r. jeden małoletni liczony jest podwójnie, gdyż w ciągu roku przeszedł z rodziny zastępczej niezawodowej do rodzinnego domu dziecka.

W celu umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej pierwszą czynnością rozpoczynającą postępowanie jest wydanie przez sąd rodzinny postanowienia o umieszczeniu dziecka w placówce ze wskazaniem jej typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego, które następnie zostaje przesłane do jednostki organizacyjnej systemu pieczy zastępczej. W praktyce tą jednostką organizacyjną jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, właściwe ze względu na miejsce zamieszkania

dziecka, który zwołuje zespół do spraw pieczy zastępczej, do którego zadań należy znalezienie odpowiedniej placówki, zgodnej z orzeczeniem sądu oraz dostosowanej do indywidualnych potrzeb dziecka. Po jej odnalezieniu i upewnieniu się, że jest w niej miejsce, pracownik działu pieczy zastępczej wydaje odpowiednie skierowanie. Tak sporządzone skierowanie przesyłane jest do sądu rodzinnego, który załącza je do postanowienia o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, wyznaczając termin, poprzez wskazanie daty i godziny, w którym rodzice są zobowiązani stawić się wraz z dzieckiem w wyznaczonej placówce.

Asystent rodziny lub pracownik socjalny po uzyskaniu informacji o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej powinni podjąć współpracę z rodziną w celu przygotowania jej do wyjścia z kryzysu, pomóc rodzicom zrozumieć zastosowany wobec nich środek ograniczenia władzy rodzicielskiej, by podtrzymać ich kontakt z dzieckiem umieszczonym w instytucji pieczy zastępczej do czasu jego powrotu do rodziny.

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

1. Placówki opiekuńczo-wychowawczej:

- typu socjalizacyjnego – zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, zaspokajają jego niezbędne potrzeby i podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny,
- typu interwencyjnego – zapewniają dziecku doraźną opiekę w czasie trwania sytuacji kryzysowej lub w przypadkach wymagających zapewnienia mu natychmiastowej opieki. Pobyt w placówce interwencyjnej nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może on zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego dotyczącego powrotu dziecka do rodziny, przysposobienie, umieszczenie w pieczy zastępczej,
- typu specjalistyczno-terapeutycznego – zapewniają opiekę dzieciom o indywidualnych potrzebach, wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej opieki (dzieci z orzeczeniem

o niepełnosprawności i wymagające wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych),

- typu rodzinnego – zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dla maksymalnie 8 dzieci (za wyjątkiem rodzeństwa), zaspokajają niezbędne potrzeby dzieci i podejmują działania na rzecz powrotu dzieci do ich rodzin. Prowadzenie placówki można zlecić organizacji pozarządowej.

2. Regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej – zapewniają opiekę dzieciom wymagającym szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji, nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

3. Interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego - zapewniają opiekę dzieciom, które wymagają specjalistycznej opieki, a nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

W poniższych tabelach przedstawiono liczbę dzieci z terenu miasta Limanowa umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, dzieci które powróciły do rodziny biologicznej oraz dzieci które opuściły pieczę zastępczą w latach 2019-2021.

Tabela 7. Liczba dzieci z terenu miasta Limanowa umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego	1	1	1
W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego	0	0	2
W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego	0	0	0
W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Tabela 8. Liczba dzieci, z terenu Miasta Limanowa, które powróciły do rodziny biologicznej w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Z rodzinnej pieczy zastępczej	0	0	2
Z instytucjonalnej pieczy zastępczej	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Tabela 9. Liczba dzieci, z terenu miasta Limanowa, które opuściły pieczę zastępczą w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba dzieci, które opuściły pieczę zastępczą ze względu na pozytywnie zakończony proces adopcyjny	0	0	4
Liczba dzieci, które opuściły pieczę zastępczą ze względu na osiągnięcie samodzielności	1	0	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Rodziny z dziećmi znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej objęte są różnymi świadczeniami z zabezpieczenia społecznego. Pomoc finansową uzyskują w ramach świadczeń przewidzianych ustawami: o pomocy społecznej, o świadczeniach rodzinnych, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, o dodatkach mieszkaniowych, o systemie oświaty – stypendia szkolne, o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci - świadczenia wychowawcze 500+ oraz Programu „Dobry Start”. Elementarną formą w zakresie wsparcia finansowego i rzeczowego dla rodzin z dziećmi jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ciepłego posiłku w ramach dożywiania prowadzonego w szkołach i przedszkolach. Na terenie miasta Limanowa dożywianie finansowane jest z Programu Rządowego „Posiłek w szkole i w domu”. Dzieci i młodzież objęta tym programem otrzymują gorący posiłek tj. pełny dwudaniowy obiad. Z powyższego Programu udzielana jest również pomoc w formie zasiłku celowego na zakup żywności. W tabeli nr 10 przedstawiono liczbę dzieci otrzymująca gorący posiłek z Programu „Posiłek w szkole i domu” w placówkach oświatowych w latach 2019-2021.

Tabela 10. Liczba dzieci otrzymująca gorący posiłek z Programu „Posiłek w szkole i domu” w palcówkach oświatowych w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba dzieci	163	184	166

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Poniższa tabela przedstawia ilość rodzin i dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2019-2021 r.

Tabela 11. Ilość rodzin i dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	18	18	19
Liczba dzieci w rodzinach objętych pomocą asystenta rodziny	29	22	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

W okresie 2019 – 2021 r. pomocą asystenta rodziny zostało objętych 55 rodzin, w tym 85 dzieci.

W 2019 r. asystent rodziny zakończył pracę z 3 rodzinami z powodu:

- braku współpracy ze strony rodziny,
- zmiany miejsca zamieszkania przez rodzinę tj. zamieszkała poza terenem Miasta Limanowa,
- uzyskania pełnoletności dziecka i opuszczenia placówki opiekuńczo - wychowawczej.

W 2020 r. asystent rodziny zakończył pracę z 5 rodzinami z powodu:

- osiągnięcia zamierzonych efektów,
- zmiany miejsca zamieszkania przez rodzinę tj. zamieszkała poza terenem Miasta Limanowa,
- rezygnacji rodziny ze współpracy z asystentem rodziny.

W 2021 r. asystent rodziny zakończył pracę z 7 rodzinami z powodu:

- osiągnięcia zamierzonych efektów,
- rezygnację rodziny ze współpracy z asystentem rodziny,
- brak współpracy ze strony rodziny.

Asystent rodziny współpracuje również z rodzicami dzieci, które z powodu różnych kryzysów, problemów czy sytuacji losowych, zostały czasowo umieszczone poza środowiskiem rodzinnym. W takich przypadkach praca z rodziną ukierunkowana jest na powrót dzieci do rodzin biologicznych.

Tabela nr 12 przedstawia liczbę rodzin biologicznych współpracujących z asystentem rodziny, z których dzieci umieszczone są w pieczy zastępczej w latach 2019-2021.

Tabela 12. Liczba rodzin biologicznych współpracujących z asystentem rodziny, z których dzieci umieszczone są w pieczy zastępczej w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba rodzin biologicznych	6	4	6

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Rodzina zastępcza to piecza sprawowana gdy zachodzi niemożność zapewnienia wychowania oraz opieki nad dzieckiem przez rodziców biologicznych. Należy pamiętać, że piecza zastępcza jest to okresowa opieka nad dzieckiem. W rodzinach zastępczych są umieszczane dzieci, których biologiczni rodzice zostali czasowo lub trwale pozbawieni praw rodzicielskich, a także w przypadku gdy władza rodzicielska została im ograniczona.

Do współpracy w rodzinie, w której występują trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenta rodziny kieruje:

- Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej na podstawie wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez pracownika socjalnego,
- Sąd Rejonowy na podstawie postanowienia (zobowiązanie do współpracy przez rodzinę z asystentem rodziny).

3.6. Problemy występujące w rodzinach objętych pomocą asystenta

Do głównych problemów, z którymi borykają się rodziny objęte pomocą asystenta zalicza się:

- bezrobocie,
- alkoholizm jednego lub obojga rodziców,
- przemoc domowa,
- konflikty w rodzinie,
- trudna sytuacja finansowa rodziny,
- trudne warunki mieszkaniowe,
- niepełnosprawność intelektualna,
- niskie umiejętności opiekuńczo – wychowawcze w rodzinie,
- niskie umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego,
- problemy wychowawcze z małoletnimi dziećmi,
- niewłaściwa realizacja obowiązku szkolnego przez małoletnie dzieci.

Tabela nr 13 przedstawia ilość rodzin z którymi współpracował asystent rodziny wg występowania problemów w rodzinie w latach 2019-2021.

Tabela 13. Ilość rodzin z którymi współpracował asystent rodziny wg występowania problemów w rodzinie w latach 2019-2021

Problemy	2019	2020	2021
Bezrobocie	6	8	7
Alkoholizm	5	5	7
Przemoc w rodzinie	7	3	4
Konflikty w rodzinie	7	6	9
Trudne warunki mieszkaniowe	3	3	7
Niepełnosprawność	8	4	7
Niskie umiejętności opiekuńczo-wychowawcze	18	18	19
Niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego	8	8	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS Limanowa.

Z powyższej tabeli jednoznacznie wynika, iż w latach 2019-2021 głównym problemem decydującym o współpracy asystenta z rodziną są niskie umiejętności opiekuńczo – wychowawcze.

Ustawa „Za Życiem” z dnia 4 listopada 2016 r. nałożyła na asystentów rodziny nowe zadanie dotyczące wsparcia rodzin oczekujących narodzin dziecka ze stwierdzonym w życiu płodowym prawdopodobieństwem dysfunkcji rozwojowych oraz rodzin już wychowujących dzieci z takimi obciążeniami rozwojowymi.

W tabeli nr 14 przedstawiono ilość rodzin objętych pomocą z Ustawy „Za życiem” w latach 2019-2021.

Tabela 14. Ilość rodzin objętych pomocą z Ustawy „Za życiem” w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba wypłaconych zasiłków	3	3	2
Liczba rodzin objętych współpracą z asystentem rodziny	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Asystent rodziny nie prowadził koordynacji wsparcia udzielanego rodzinom, o których mowa w art. 8 ust.1 ustawy z ustawy z dnia 4 listopada 2016 o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem” z uwagi na niewyrażenie zgody tych rodzin na współpracy z asystentem rodziny.

Zgodnie z art. 176 pkt. 5 i art. 191 ust. 8 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej w latach 2019-2021 współfinansował pobyt dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie Miasta Limanowa.

Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci i koszt pobytu w pieczy zastępczej w latach 2019-2021.

Tabela nr 15. Liczba dzieci i koszt pobytu w pieczy zastępczej w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba dzieci	19	19	21
Koszt Miasta Limanowa w utrzymaniu dzieci w pieczy zastępczej w zł	80 652,24	97 834,94	133 376,33

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Dane zawarte w tabeli 15 wskazują na rosnącą liczbę dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz na wzrost kosztów utrzymania dzieci w pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej koszty pobytu dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka ponosi gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, które wynoszą:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Ośrodek nie ma wpływu na liczbę umieszczanych dzieci w pieczy zastępczej. Decyzja w tym zakresie podejmowana jest przez Sąd Rodzinny, a koszty naliczane są przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Efektywność pracy asystenta rodziny nie jest mierzona ilością rozwiązanych problemów rodziny. O sukcesie asystentury możemy mówić, gdy u klientów nastąpią zmiany w postrzeganiu siebie, swojego dotychczasowego działania i otaczającego świata. Wzmocnienie poczucia kompetencji w roli rodzica, samodzielność w radzeniu sobie z trudnościami życia rodzinnego, ale też umiejętność zwracania się po pomoc, poprawa funkcjonowania dzieci w rodzinie i środowisku szkolnym to tylko przykłady efektów współpracy z asystentem rodziny. Wobec rodzin, w których podejmowane działania

nie przynoszą pożądanych zmian oraz w szczególnie niepokojących sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu dziecka, MOPS zwraca się do Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego w Limanowej z prośbą o podjęcie działań zgodnych z kompetencjami powyższej instytucji.

Główne działania asystenta rodziny na rzecz rodziny objętej asystenturą to:

- pomoc w codziennej organizacji dnia rodziny, znajdowania sposobów spędzania wspólnego czasu rodziny,
- pokazywanie jak sprawnie wykonywać obowiązki domowe,
- pomaganie w zarządzaniu budżetem domowym,
- informowanie jak działają urzędy, placówki wsparcia rodziny i dziecka,
- wyjaśnianie jak wypełniać dokumentację oraz załatwiać codzienne sprawy w urzędach i instytucjach,
- wspieranie w kontaktach z pracownikami szkoły, przedszkola, sądu, poradni, przychodni, policji, urzędów i innych instytucji,
- pomaganie podnieść kwalifikacje zawodowe i znaleźć pracę,
- chronienie dzieci przed niebezpiecznymi zachowaniami dorosłych,
- inne, wynikające z aktualnych potrzeb rodziny.

3.7. Nadzór kuratorski

Oslabienie więzi międzypokoleniowych, rozluźnienie norm i obyczajów społecznych, deficyty w zakresie realizacji podstawowych zadań rodzicielskich czy uzależnienia powodują, że rodziny coraz częściej znajdują się w kryzysie, wówczas konieczna jest interwencja sądu rodzinnego, który podejmuje stosowne działania wobec rodziny. Najczęściej jest to ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustanowienie nadzoru kuratora sądowego.

W latach 2019 – 2021 z terenu Miasta Limanowa do Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej dla Nieletnich przy Sądzie Rejonowym w Limanowej wpłynęły:

- 3 sprawy karne nieletnich,

- 17 spraw opiekuńczo wychowawczych - w tym 14 rodzin i 34 dzieci.
Poniższa tabela przedstawia liczbę nieletnich zagrożonych przestępczością i demoralizacją z terenu Miasta Limanowa w latach 2019-2021.

Tabela 16. Liczba nieletnich zagrożonych przestępczością i demoralizacją z terenu Miasta Limanowa w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
alkoholizm	6	3	3
narkomania	0	0	1
Wykorzystywanie seksualne i prostytutcja	0	0	0
Przemoc w rodzinie	30	17	10
Ucieczki z domów rodzinnych	0	0	0
Ucieczki z placówek	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KPP Limanowa.

3.8. Placówki Wsparcia Dziennego

W latach 2019-2021 na terenie Miasta Limanowa działały dwie placówki wsparcia dziennego, prowadzone przez podmioty prywatne, dofinansowane ze środków pozyskanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Należą do nich:

- Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci i Młodzieży „Lokomotywa”,
- Placówka Opiekuńczo – Edukacyjno - Socjoterapeutyczna w Limanowej.

Placówki wsparcia dziennego realizują opiekę, wychowanie oraz szereg oddziaływań specjalistycznych, które przewidują równoległą pracę z rodziną/rodzicami/opiekunami prawnymi uczestników. Praca oparta jest o indywidualne plany wsparcia, dzięki czemu pomoc i wsparcie jest kompleksowe dla dziecka oraz rodziców/opiekunów prawnych.

Głównym celem tych placówek jest kształtowanie pozytywnych postaw wobec siebie samego i otaczającej rzeczywistości, nauczenie konstruktywnego radzenia sobie z problemami życiowymi i rozwiązywanie konfliktów międzyludzkich oraz właściwego spędzania wolnego czasu jak również wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez dostępność do zajęć dodatkowych.

W tabeli nr 17 przedstawiono liczbę dzieci z terenu Miasta Limanowa w placówkach wsparcia w latach 2019-2021.

Tabela 17. Liczba dzieci z terenu Miasta Limanowa w placówkach wsparcia w latach 2019-2021

Liczba dzieci w placówce, w tym dzieci:	Placówka opiekuńczo- edukacyjno- środowiskowo- socjoterapeutyczna			Dzienny Dom Wsparcia dla Dzieci i Młodzieży „Lokomotywa”
	2019	2020	2021	2019-2021
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	12	18	21	17
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	5	10	15	2
mające trudności w nauce	16	28	30	17

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych z placówek.

Na terenie Miasta Limanowa funkcjonują 4 szkoły podstawowe, w których oprócz podstawy programowej realizowane są zajęcia pozalekcyjne, np. koła językowe i przedmiotowe: matematyczne, fizyczne, chemiczne, przyrodnicze i biologiczne, historyczne, geograficzne, informatyczne. Wszystkie szkoły działające na terenie Miasta Limanowa prowadzą świetlice szkolne, gdzie dzieci mają zapewnioną wszechstronną opiekę oraz możliwość uczestnictwa w różnych zajęciach, jak np. rekreacyjno-ruchowych, zajęciach dydaktycznych, które mają na celu nadrobienie zaległości i wyrównaniu szans edukacyjnych wynikających z zaniedbań środowiska rodzinnego. Szkoły prowadzą również zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia korekcyjno-kompensacyjne.

W tabelach nr 18, 19, 20 przedstawiono liczbę dzieci/rodzin w poszczególnych szkołach w latach 2019-2021, u których występują problemy opiekuńczo – wychowawcze, problemy alkoholowe, przemoc domowa oraz mających trudności w nauce.

Tabela 18. Liczba dzieci/rodzin w poszczególnych szkołach w roku 2019

Rok 2019	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1	Szkoła Podstawowa Nr 2	Szkoła Podstawowa Nr 3	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 4
Liczba dzieci w placówce, w tym dzieci:				
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	10	34	26	8
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	5	21	6	3
mające trudności w nauce	26	65	120	38
Liczba dzieci objętych formami wsparcia oferowane przez placówkę, w tym dla dzieci				
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	10	34	26	8
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	5	21	6	3
mające trudności w nauce	26	65	120	38
Liczba rodzin objętych ofertą działań profilaktycznych z zakresu spraw opiekuńczo - wychowawczych skierowanych do rodziców, w tym dla rodzin:				
mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	10	19	20	3
z problemem alkoholowym oraz dotkniętych przemocą domową	5	11	8	1
w których dzieci mają trudności w nauce	26	23	72	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych ze szkół.

Tabela 19. Liczba dzieci/rodzin w poszczególnych szkołach w roku 2020

Rok 2020	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1	Szkoła Podstawowa Nr 2	Szkoła Podstawowa Nr 3	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 4
Liczba dzieci w placówce, w tym dzieci:				
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	20	18	22	8
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	7	9	8	3
mające trudności w nauce	37	61	100	42

Liczba dzieci objętych formami wsparcia oferowane przez placówkę, w tym dla dzieci				
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	20	18	22	8
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	7	9	8	3
mające trudności w nauce	37	61	100	42
Liczba rodzin objętych ofertą działań profilaktycznych z zakresu spraw opiekuńczo - wychowawczych skierowanych do rodziców, w tym dla rodzin:				
mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	20	12	22	3
z problemem alkoholowym oraz dotkniętych przemocą domową	7	4	8	1
w których dzieci mają trudności w nauce	37	15	80	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych ze szkół.

Tabela 20. Liczba dzieci/rodzin w poszczególnych szkołach w roku 2021

Rok 2021	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1	Szkoła Podstawowa Nr 2	Szkoła Podstawowa Nr 3	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 4
Liczba dzieci w placówce, w tym dzieci:				
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	22	28	24	7
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	9	6	10	2
mające trudności w nauce	23	62	115	45
Liczba dzieci objętych formami wsparcia oferowane przez placówkę, w tym dla dzieci				
z rodzin mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	22	28	24	7
z rodzin z problemem alkoholowym lub dotkniętych przemocą domową	9	6	8	2
mające trudności w nauce	23	62	115	45
Liczba rodzin objętych ofertą działań profilaktycznych z zakresu spraw opiekuńczo - wychowawczych skierowanych do rodziców, w tym dla rodzin:				

mających trudności opiekuńczo - wychowawcze	22	35	24	2
z problemem alkoholowym oraz dotkniętych przemocą domową	9	5	8	1
w których dzieci mają trudności w nauce	23	45	80	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych ze szkół.

4. Adresaci Miejskiego Programu Wspierania Rodziny

Program adresowany jest do rodzin zamieszkałych na terenie Miasta Limanowa, dotkniętych problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, a także rodzin, które podejmują współpracę na rzecz odzyskania opieki nad dziećmi oraz osób i rodzin, wymagających wsparcia wynikającego z ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

5. Realizatorzy Miejskiego Programu Wspierania Rodziny

Realizatorami Programu są:

1. Miasto Limanowa,
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej,
3. Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4,
4. Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3,
5. Inne jednostki miejskie w miarę potrzeb.

6. Cele Miejskiego Programu Wspierania Rodziny

Głównym celem Miejskiego Programu Wspierania Rodziny jest utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej bądź jego powrót do rodziny.

Cele szczegółowe i sposoby realizacji:

Cel szczegółowy Nr 1

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w celu przywrócenia w tej rodzinie prawidłowych relacji.

Lp.	Działania	Instytucje odpowiedzialne	Termin realizacji
1.	Dostarczanie wiedzy i uczenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych	MOPS, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3	Na bieżąco
2.	Pomoc w integracji rodziny	MOPS przy współpracy z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco wg potrzeb
3.	Podniesienie świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny	MOPS przy współpracy z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco wg potrzeb
4.	Pomoc w nauce szkolnej dzieciom objętym wsparciem asystenta rodziny	MOPS, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3	Na bieżąco wg potrzeb
5.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3	Na bieżąco wg potrzeb
6.	Organizowanie zajęć profilaktyczno edukacyjnych dla dzieci i młodzieży	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3	Na bieżąco wg potrzeb
7.	Podejmowanie działań mających na celu zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3	Na bieżąco wg potrzeb
8.	Pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu dzieci przez utworzenie lub zlecenie prowadzenia placówki wsparcia dziennego	Miasto Limanowa, MOPS	Na bieżąco wg potrzeb
9.	Praca z rodziną, również w sytuacji czasowego umieszczenia dzieci (dziecka) w pieczy zastępczej	MOPS – asystent rodziny, pracownik socjalny	Na bieżąco wg potrzeb
10.	Zacieśnianie współpracy z podmiotami podejmującymi różne działania na rzecz rodzin z dziećmi (poradnie psychologiczno - pedagogiczne, organizacje pozarządowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie)	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3, MOPS	Na bieżąco wg potrzeb

Cel szczegółowy Nr 2

Podniesienie kompetencji i umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziców, które umożliwiają wychowywanie się dzieci w rodzinie.

Lp.	Działania	Instytucje odpowiedzialne	Termin realizacji
1.	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełni funkcji opiekuńczo – wychowawczych wsparcia ze strony asystenta rodziny	MOPS – asystent rodziny	Na bieżąco wg potrzeb
2.	Systematyczna praca asystenta z rodzinami dotkniętymi problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, a w szczególności polegająca na: -diagnozie deficytów w zakresie ról rodzicielskich, - określenie wydolności opiekuńczo-wychowawczej rodziny, - ocena sytuacji dziecka w rodzinie i ustalenie zaniedbań względem dzieci, - sporządzenie planu pracy z rodziną i jego systematyczna realizacja	MOPS – pracownik socjalny, asystent rodziny	Na bieżąco wg potrzeb
3.	Motywowanie rodzin do korzystania z poradnictwa specjalistycznego oraz innych form wsparcia przez instytucje i organizacje pozarządowe, świadczone dla rodziców doskonalących umiejętności opiekuńczo wychowawcze	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3, MOPS	Na bieżąco wg potrzeb
4.	Organizowanie spotkań, warsztatów, konferencji, prelekcji poszerzających wiedzę rodziców dot. opieki i wychowania dzieci	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3, MOPS	Na bieżąco wg potrzeb
5.	Podejmowanie działań mających na celu integrację rodzin poprzez wspólne spędzanie czasu i zabawę tj. organizowanie imprez, festynów promujących rodzinę i jej rolę w społeczeństwie	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3, MOPS i inne miejskie jednostki	Corocznie w okresie letnim

Cel szczegółowy Nr 3

Poprawa socjalno - bytowa rodzin.

Lp.	Działania	Instytucje odpowiedzialne	Termin realizacji
1.	Wsparcie finansowe i rzeczowe dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej	MOPS	Na bieżąco wg potrzeb
2.	Objęcie dożywianiem w formie ciepłego posiłku wszystkich wymagających dzieci w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3,	Na bieżąco wg potrzeb

		MOPS	
3.	Pomoc rodzinom w załatwieniu spraw związanych z uzyskaniem prawa do lokalu socjalnego lub komunalnego	MOPS	Na bieżąco wg potrzeb
4.	Stworzenie dzieciom i młodzieży możliwości uczestnictwa w zorganizowanych formach spędzania wolnego od nauki czasu oraz rozwijanie zainteresowań i uzdolnień	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3	Na bieżąco wg potrzeb
5.	Doskonalenie form współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodzin w celu udzielenia optymalnego wsparcia rodzinom w kryzysie	Miasto Limanowa, Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 i 4, Szkoły Podstawowe Nr 2 i 3, MOPS i inne miejskie jednostki	Na bieżąco wg potrzeb
6.	Pomoc dorosłym członkom rodzin w określeniu predyspozycji zawodowych, opracowania indywidualnego planu działania, rozwoju zawodowego i podniesienie aktywności zawodowej	Miasto Limanowa, MOPS	Na bieżąco wg potrzeb

Cel szczegółowy Nr 4

Zapewnienie Infrastruktury i dostępności usług w zakresie opieki i poradnictwa specjalistycznego.

Lp.	Działania	Instytucje odpowiedzialne	Termin realizacji
1.	Realizacja usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych	Miasto Limanowa, MOPS Limanowa	Na bieżąco wg potrzeb
2.	Prowadzenie terapii i mediacji dla rodzin	Miasto Limanowa, MOPS Limanowa	Na bieżąco wg potrzeb
3.	Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne w oparciu o posiadane zasoby	Miasto Limanowa, MOPS Limanowa	Na bieżąco wg potrzeb
4.	Pomoc prawna w szczególności z zakresu prawa rodzinnego	Miasto Limanowa, MOPS Limanowa	Na bieżąco wg potrzeb
5.	Utworzenie lub zlecenie prowadzenia placówki wsparcia dziennego	Miasto Limanowa, MOPS Limanowa	Na bieżąco wg potrzeb
6.	Zatrudnienie niezbędnej liczby asystentów rodziny w stosunku do rozeznaczonych potrzeb	Miasto Limanowa, MOPS Limanowa	Na bieżąco wg potrzeb
7.	Koordinacja wsparcia udzielanego rodzinom, o którym mowa w art. 8 ust.1 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”	MOPS Limanowa – asystent rodziny	Na bieżąco wg potrzeb

7. Wskaźniki ewaluacji Miejskiego Programu Wspierania Rodziny

Podstawę analizy osiągnięcia zamierzonych celów szczegółowych stanowią będą następujące dane:

1. Ilość rodzin obarczonych problemami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych objętych wsparciem asystenta rodziny.
2. Ilość dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.
3. Ilość osób uczestniczących w spotkaniach, warsztatach, konferencjach i prelekcjach dla rodziców.
4. Ilość rodzin, które osiągnęły poprawę w funkcjonowaniu.
5. Ilość rodzin, które zakończyły pozytywnie współpracę z asystentem rodziny.

8. Sposób kontroli realizacji Miejskiego Programu Pomocy Rodzinie

W terminie do końca I kwartału Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej przedstawi Radzie Miasta Limanowa roczne sprawozdanie z realizacji Programu za rok poprzedni oraz przedstawi potrzeby związane z jego realizacją.

9. Źródła finansowania Miejskiego Programu Pomocy Rodzinie

Źródłami finansowania niniejszego Programu są środki finansowe pochodzące z:

- budżetu Miasta Limanowa,
- funduszy zewnętrznych, w tym: rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych.